

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

15 septembrie 2022*

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie penală – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolele 47 și 48 – Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – Articolul 6 – Directiva (UE) 2016/343 – Consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale – Articolul 8 – Dreptul de a fi prezent la proces – Decizie de returnare însoțită de o interdicție de intrare pe o durată de cinci ani – Condiții pentru desfășurarea unui proces în absența persoanei în cauză – Obligația de a fi prezent la proces prevăzută de dreptul național”

În cauza C-420/20,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sofiyski Rayonen sad (Tribunalul de Raion din Sofia, Bulgaria), prin decizia din 7 august 2020, primită de Curte la 9 septembrie 2020, în procedura penală împotriva lui

HN,

cu participarea:

Sofiyska rayonna prokuratura,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Arabadjiev, președinte de cameră, domnul L. Bay Larsen (raportor), vicepreședintele Curții, doamna I. Ziemele și domnii P. G. Xuereb și A. Kumin, judecători,

avocat general: domnul J. Richard de la Tour,

grefier: domnul M. Longar, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 8 decembrie 2021,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru HN, de N. Nikolova, avocat;
- pentru guvernul german, de F. Halabi, M. Hellmann, R. Kanitz și J. Möller, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: bulgara.

- pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér și R. Kissné Berta, în calitate de agenți;
  - pentru guvernul neerlandez, de M. K. Bulterman și H. S. Gijzen, în calitate de agenți;
  - pentru Comisia Europeană, de M. Wasmeier și I. Zaloguin, în calitate de agenți,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 3 martie 2022,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 8 din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (JO 2016, L 65, p. 1).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri penale inițiate împotriva lui HN, urmărit pentru uz de documente false.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2008/115/CE

- 3 Articolul 1 din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO 2008, L 348, p. 98) prevede:

„Prezenta directivă stabilește standarde și proceduri comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, în conformitate cu drepturile fundamentale ca principii generale ale dreptului [Uniunii], precum și cu dreptul internațional, inclusiv obligațiile în materie de protecție a refugiaților și de drepturi ale omului.”

- 4 Articolul 11 alineatele (1) și (3) din această directivă prevede:

„(1) Decizia de returnare este însoțită de interdicția de intrare:

(a) dacă nu a fost acordat un termen pentru plecarea voluntară sau

(b) dacă obligația de returnare nu a fost îndeplinită.

În celelalte cazuri, decizia de returnare poate fi însoțită de o interdicție de intrare.

[...]

(3) Statele membre iau în calcul retragerea sau suspendarea unei interdicții de intrare în cazul în care un resortisant al unei țări terțe împotriva căruia s-a dispus interdicția de intrare în conformitate cu alineatul (1) al doilea paragraf poate dovedi că a părăsit teritoriul statului membru cu respectarea deplină a deciziei de returnare.

[...]

Statele membre pot să nu elibereze, pot retrage sau suspenda o interdicție de intrare în cazuri individuale pentru motive umanitare.

Statele membre pot retrage sau suspenda interdicția de intrare în cazuri individuale sau în anumite categorii de cazuri din alte motive.”

Directiva 2016/343

5 Considerentele (9), (10), (35), (36) și (48) ale Directivei 2016/343 sunt formulate după cum urmează:

„(9) Scopul prezentei directive este acela de a consolida dreptul la un proces echitabil în cadrul procedurilor penale prin stabilirea unor norme minime comune privind anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție și ale dreptului de a fi prezent la proces.

(10) Prin stabilirea unor norme minime comune privind protecția drepturilor procedurale ale persoanelor suspectate și acuzate, prezenta directivă are ca obiectiv consolidarea încrederii statelor membre în sistemele de justiție penală ale celorlalte state membre, pentru a facilita astfel recunoașterea reciprocă a hotărârilor în materie penală. Astfel de norme minime comune ar putea de asemenea să înlăture obstacolele din calea liberei circulații a cetățenilor pe teritoriul statelor membre.

[...]

(35) Dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la proces nu este absolut. În anumite condiții, persoanele suspectate și acuzate ar trebui să aibă posibilitatea de a renunța la acest drept, în mod expres sau tacit, dar neechivoc.

(36) În anumite circumstanțe, ar trebui să fie posibilă pronunțarea unei hotărâri cu privire la vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate chiar dacă persoana în cauză nu este prezentă la proces. Acest lucru poate fi valabil atunci când persoana suspectată sau acuzată a fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării, însă, cu toate acestea, nu se prezintă. Informarea persoanei suspectate sau acuzate cu privire la proces ar trebui înțeleasă în sensul citării acesteia în persoană sau a informării oficiale a acesteia în alt mod asupra datei și locului în care urmează să se desfășoare procesul, astfel încât să fie în măsură să aibă cunoștință despre proces. Informarea persoanei suspectate sau acuzate cu privire la consecințele neprezentării ar trebui înțeleasă în special în sensul că aceasta a fost informată că ar putea fi pronunțată o hotărâre în cazul în care nu se prezintă la proces.

[...]

(48) Întrucât prezenta directivă instituie norme minime, statele membre ar trebui să poată extinde drepturile prevăzute în aceasta pentru a asigura un nivel de protecție mai ridicat. Nivelul de protecție stabilit de statele membre ar trebui să nu fie niciodată inferior standardelor prevăzute de Carta [drepturilor fundamentale a Uniunii Europene] și de [Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950], astfel cum sunt interpretate de Curtea de Justiție și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.”

6 Articolul 1 din această directivă enunță:

„Prezenta directivă prevede norme minime comune cu privire la:

- (a) anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție în cadrul procedurilor penale;
- (b) dreptul de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale.”

7 Articolul 8 alineatele (1)-(4) din directiva menționată are următorul cuprins:

„(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate au dreptul de a fi prezente la propriul proces.

(2) Statele membre pot să prevadă că un proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate poate avea loc în absența persoanei în cauză, cu condiția ca:

- (a) persoana suspectată sau acuzată să fi fost informată în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării sau
- (b) persoana suspectată sau acuzată care a fost informată cu privire la proces să fie reprezentată de un avocat mandatat, care a fost numit fie de către persoana suspectată sau acuzată, fie de către stat.

(3) O hotărâre luată în conformitate cu alineatul (2) poate fi pusă în executare împotriva persoanei suspectate sau acuzate în cauză.

(4) Atunci când statele membre prevăd posibilitatea desfășurării proceselor în lipsa persoanelor suspectate sau acuzate, dar condițiile prevăzute la alineatul (2) din prezentul articol nu pot fi îndeplinite din cauză că suspectul sau inculpatul nu poate fi localizat, în pofida eforturilor rezonabile depuse în acest scop, statele membre pot să prevadă că o hotărâre poate fi totuși luată și pusă în executare. În acest caz, statele membre se asigură că, atunci când persoanele suspectate sau acuzate sunt informate cu privire la hotărâre și, în special, atunci când sunt prinse, ele sunt informate și despre posibilitatea de a contesta hotărârea și despre dreptul la un nou proces sau la o altă cale de atac, în conformitate cu articolul 9.”

Dreptul bulgar

8 Articolul 93 din Nakazatelen kodeks (Codul penal), în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal (denumit în continuare „NK”), este formulat după cum urmează:

„Termenii și expresiile de mai jos sunt utilizați în prezentul cod cu sensul următor:

[...]

7. «infracțiune gravă» înseamnă o infracțiune pentru care legea prevede o pedeapsă cu închisoarea mai mare de cinci ani, pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa detențiunii pe viață fără posibilitatea înlocuirii [cu o pedeapsă cu închisoarea].

[...]”

9 Potrivit articolului 308 din NK:

„(1) Fapta persoanei care contraface un înscris oficial sau care alterează un înscris oficial în scopul utilizării acestuia constituie fals în înscrisuri și se pedepsește cu închisoarea de până la trei ani.

(2) În cazul în care fapta prevăzută la alineatul (1) are ca obiect [...] documente de identitate bulgare sau străine [...], pedeapsa este închisoarea de până la opt ani.”

10 Articolul 316 din NK enunță:

„Pedeapsa prevăzută la articolele precedente din prezentul capitol se aplică și persoanei care utilizează în mod deliberat un înscris fals sau falsificat, un document incorect sau un document precum cel prevăzut la articolul anterior, dacă nu poate fi considerată răspunzătoare penal pentru realizarea propriu-zisă a înscrisului.”

11 Articolul 269 din Nakazatelno protsesualen kodeks (Codul de procedură penală), în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal (denumit în continuare „NPK”), are următorul cuprins:

„(1) În cauzele în care inculpatul a fost trimis în judecată pentru o infracțiune gravă, prezența acestuia la proces este obligatorie.

(2) Instanța poate dispune ca inculpatul să se înfățișeze și în cauze în care prezența sa nu este obligatorie, atunci când acest lucru este necesar pentru descoperirea adevărului obiectiv.

(3) În măsura în care acest lucru nu împiedică stabilirea adevărului obiectiv, cauza poate fi judecată în lipsa inculpatului dacă:

1. acesta nu se află la adresa pe care a indicat-o sau a schimbat-o fără a informa autoritatea cu privire la aceasta;

2. domiciliul său din țară nu este cunoscut și nu a fost stabilit în urma unei cercetări aprofundate;

3. citat în mod corespunzător, acesta nu a indicat motive valabile care să justifice neprezentarea sa și a fost respectată procedura prevăzută la articolul 247b alineatul (1);

4. acesta locuiește în afara Republicii Bulgaria și:
a) domiciliul său nu este cunoscut;
b) nu poate fi citat pentru alte motive;
c) a fost convocat în mod corespunzător și nu a indicat motive întemeiate pentru a nu se înfățișa.”
12. Articolul 10 alineatul (1) din Zakon za chuzhdentsite v Republika Bulgaria (Legea privind străinii în Republica Bulgaria) (DV nr. 153 din 23 decembrie 1998), în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal, enunță:
„Eliberarea unei vize sau intrarea pe teritoriu a unui străin este refuzată atunci când:
[...]
7. acesta a încercat să intre sau să tranziteze utilizând documente false sau falsificate sau o viză ori un permis de ședere fals sau falsificat;
[...]
13. Articolul 41 din această lege prevede:
„Se impune dispunerea returnării atunci când:
[...]
5. se constată că străinul a trecut legal frontiera națională, dar a încercat să iasă de pe teritoriu printr-un loc de trecere neautorizat în acest scop sau având un pașaport sau un document de călătorie fals sau falsificat.”
14. Articolul 42h alineatul (1) din legea menționată are următorul cuprins:
„O interdicție de intrare și de ședere pe teritoriul statelor membre ale Uniunii Europene se aplică atunci când:
1. sunt îndeplinite condițiile menționate la articolul 10 alineatul (1);
[...]

Litigiul principal și întrebările preliminare

15. HN, resortisant albanez, este suspectat că, la 11 martie 2020, a prezentat un pașaport fals și o carte de identitate falsă, aparent emise de autoritățile elene competente, la postul de control la frontieră din aeroportul din Sofia (Bulgaria) pentru a lua un zbor cu destinația Bristol (Regatul Unit).
16. După ce a fost arestat în aceeași zi de forțele de poliție, a fost pornită urmărirea penală la Sofiyska rayonna prokuratura (Parchetul Raionului Sofia, Bulgaria) pentru uz de documente false.
17. A doua zi, directorul Granichno politseysko upravlenie – Sofia (Serviciul poliției de frontieră din Sofia, Bulgaria) a adoptat împotriva lui HN un ordin de returnare însoțit de o interdicție de intrare pe o durată de cinci ani, începând cu 12 martie 2020 și până la 11 martie 2025.

- 18 La 23 aprilie 2020, prin decizia autorității însărcinate cu urmărirea penală, HN a fost pus sub urmărire pentru uz de documente false. Această decizie i-a fost adusă la cunoștință lui HN și avocatei sale la 27 aprilie 2020. Cu această ocazie, HN a fost informat cu privire la drepturile sale, în special cu privire la cele care decurg din articolul 269 din NPK referitor la desfășurarea unei proceduri în lipsă și la consecințele unei astfel de proceduri.
- 19 În cursul audierii care a avut loc în aceeași zi, HN a declarat că înțelege drepturile care i-au fost prezentate, că nu dorește să se înfățișeze la procedură, pentru motivul că o astfel de înfățișare l-ar obliga să facă cheltuieli disproporționate, și că are încredere deplină în avocata sa pentru a-l reprezenta în cadrul unei proceduri în lipsă.
- 20 La 27 mai 2020, rechizitoriul întocmit împotriva lui HN pentru infracțiunea prevăzută la articolul 316 din NK coroborat cu articolul 308 din NK a fost trimis spre examinare instanței de trimitere, Sofiyski Rayonen sad (Tribunalul de Raion din Sofia, Bulgaria).
- 21 Prin ordonanța din 24 iunie 2020, această instanță a stabilit data ședinței publice preliminare la 23 iulie 2020, iar judecătorul raportor a dispus ca lui HN să îi fie comunicate, prin intermediul Ministerului de Interne bulgar, o traducere în limba albaneză a acestei ordonanțe, precum și a rechizitoriului. Ordonanța menționată preciza de asemenea că prezența la ședința de judecată a persoanei acuzate este obligatorie, în conformitate cu alineatul (1) al articolului 269 din NPK, și că procedura nu se putea desfășura în lipsă decât cu respectarea condițiilor prevăzute la alineatul (3) al acestui articol.
- 22 La 16 iulie 2020, instanța menționată a fost informată de acest minister că HN a fost condus la frontiera bulgară la 16 iunie 2020, în vederea punerii în executare a deciziei de returnare adoptate în privința sa de Serviciul poliției de frontieră, această împrejurare împiedicând informarea corespunzătoare a lui HN cu privire la procedura jurisdicțională inițiată în privința sa.
- 23 În aceste condiții, Sofiyski Rayonen sad (Tribunalul de Raion din Sofia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
  - „1) Este admisibilă o limitare a dreptului persoanei acuzate, prevăzut la articolul 8 alineatul (1) din [Directiva 2016/343], de a fi prezentă în persoană la propriul proces, prin dispoziții naționale potrivit cărora poate fi aplicată, împotriva unor străini acuzați în mod oficial, o interdicție administrativă de intrare și de ședere pe teritoriul țării în care se desfășoară procedura penală?
  - 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, ar fi îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 8 alineatul (2) literele (a) și/sau (b) din [Directiva 2016/343] pentru desfășurarea procesului în absența persoanei acuzate în cazul în care aceasta a fost informată în mod corect cu privire la procesul penal și la consecințele neprezentării și este reprezentată de un avocat mandatat, care a fost numit fie de către persoana acuzată, fie de către stat, însă prezentării sale în persoană i se opune o interdicție administrativă de intrare și de ședere pe teritoriul țării în care se desfășoară procedura penală?
  - 3) Dreptul persoanei acuzate, prevăzut la articolul 8 alineatul (1) din [Directiva 2016/343], de a fi prezentă în persoană la propriul proces poate fi transformat, în temeiul unei reglementări naționale determinate, într-o obligație procedurală a acesteia? Concret: statele membre asigură astfel un nivel mai ridicat de protecție în sensul considerentului (48) al acestei

directive sau, dimpotrivă, o asemenea abordare este incompatibilă cu considerentul (35) al directivei menționate, potrivit căruia dreptul persoanei acuzate nu este absolut și se poate renunța la acesta?

- 4) O renunțare prealabilă a persoanei acuzate la dreptul prevăzut la articolul 8 alineatul (1) din [Directiva 2016/343] de a fi prezentă în persoană la propriul proces, care a fost exprimată în mod neechivoc în cursul procedurii de urmărire penală, este admisibilă în cazul în care persoana acuzată a fost informată cu privire la consecințele neprezentării?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a treia întrebare

- 24 Prin intermediul celei de a treia întrebări, care trebuie analizată în primul rând, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 8 alineatul (1) din Directiva 2016/343 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care prevede obligația persoanelor suspectate și acuzate în cadrul unei proceduri penale de a fi prezente la propriul proces.

Cu privire la admisibilitate

- 25 Comisia Europeană exprimă îndoieli cu privire de admisibilitatea celei de a treia întrebări, care ar prezenta un interes mai degrabă teoretic în prezenta cauză, ținând seama de imposibilitatea persoanei acuzate de a se deplasa în statul membru în care se desfășoară procesul său.
- 26 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul cooperării dintre Curte și instanțele naționale, instituită prin articolul 267 TFUE, numai instanța națională sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate privesc interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (Hotărârea din 15 iulie 2021, *The Department for Communities in Northern Ireland*, C-709/20, EU:C:2021:602, punctul 54 și jurisprudența citată).
- 27 Rezultă că întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de relevanță. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională este posibil numai atunci când este evident că interpretarea sau aprecierea validității unei norme a Uniunii solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 28 aprilie 2022, *Caruter*, C-642/20, EU:C:2022:308, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 28 Or, din decizia de trimitere reiese că dreptul bulgar prevede o obligație de a fi prezent la proces pentru persoanele acuzate de săvârșirea unei infracțiuni grave, cum este cea imputată lui HN în speță, și că acesta este deci supus obligației amintite, în temeiul dreptului bulgar.

29 În acest context, împrejurarea că HN se află în afara teritoriului bulgar și că îi este interzis să intre pe acest teritoriu nu este suficientă pentru a stabili că a treia întrebare, care se referă la compatibilitatea unei astfel de obligații cu dreptul Uniunii, nu are în mod evident nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul cauzei principale și, prin urmare, pentru a răsturna prezumția de pertinență de care beneficiază această întrebare.

30 Rezultă că a treia întrebare este admisibilă.

Cu privire la fond

31 Articolul 8 alineatul (1) din Directiva 2016/343 prevede că statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate au dreptul de a fi prezente la propriul proces.

32 Reiese cu claritate din modul de redactare a acestei dispoziții că statele membre trebuie să permită persoanelor suspectate și acuzate să fie prezente la propriul proces.

33 În schimb, dispoziția menționată nu aduce nicio precizare cu privire la posibilitatea statelor membre de a prevedea că o asemenea prezență este obligatorie.

34 În plus, alte dispoziții ale acestei directive indică faptul că statele membre au posibilitatea de a organiza un proces în lipsa persoanei în cauză.

35 Astfel, articolul 8 alineatul (2) din directiva menționată enunță că statele membre pot să prevadă că un proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate poate avea loc în absența persoanei în cauză, în măsura în care sunt îndeplinite anumite condiții.

36 Contextul în care se înscriu aceste condiții este precizat în considerentul (35) al Directivei 2016/343, care reflectă logica articolului 8 alineatul (2) din această directivă, potrivit căreia anumite comportamente lipsite de ambiguități, care exprimă voința persoanei suspectate sau acuzate de a renunța la dreptul său de a fi prezentă la proces, trebuie să permită organizarea unui proces în absența acesteia [a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 mai 2022, Spetsializirana prokuratura (Procesul unei persoane acuzate care se sustrage), C-569/20, EU:C:2022:401, punctul 35].

37 Prin urmare, deși această dispoziție permite statelor membre, în anumite condiții, să prevadă ca un proces penal să se poată desfășura în absența persoanei suspectate sau acuzate, ea nu impune niciun statelor membre să prevadă o astfel de posibilitate în dreptul lor național.

38 De asemenea, alineatul (4) al articolului 8 din directiva menționată dispune că, atunci când statele membre prevăd posibilitatea desfășurării proceselor în lipsa persoanelor suspectate sau acuzate, dar condițiile prevăzute la alineatul (2) din prezentul articol nu pot fi îndeplinite din cauză că suspectul sau inculpatul nu poate fi localizat, în pofida eforturilor rezonabile depuse în acest scop, statele membre pot să prevadă ca o hotărâre să poată fi totuși luată și pusă în executare.

39 Reiese astfel din textul articolului 8 alineatul (4) din aceeași directivă, în special din utilizarea termenului „atunci când”, că legiuitorul Uniunii a urmărit doar să acorde statelor membre posibilitatea să prevadă organizarea unui proces în absența persoanei în cauză.

- 40 Din considerațiile care precedă rezultă că articolul 8 din Directiva 2016/343 se limitează să prevadă și să încadreze dreptul persoanelor suspectate și acuzate de a fi prezente la propriul proces, precum și excepțiile de la acest drept, fără a impune sau a interzice statelor membre instituirea unei obligații pentru orice persoană suspectată sau acuzată de a fi prezentă la proces.
- 41 În acest context, trebuie amintit că din articolul 1 din directiva respectivă rezultă că aceasta are ca obiect stabilirea unor norme minime comune cu privire la anumite aspecte ale prezumției de nevinovăție în cadrul procedurilor penale, precum și cu privire la dreptul de a fi prezent la proces în cadrul acestor proceduri, iar nu realizarea unei armonizări exhaustive a procedurii penale [a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 mai 2022, Spetsializirana prokuratura (Procesul unei persoane acuzate care se sustrage), C-569/20, EU:C:2022:401, punctul 43 și jurisprudența citată].
- 42 Prin urmare, având în vedere domeniul de aplicare limitat al armonizării realizate de directiva menționată și împrejurarea că aceasta nu reglementează problema dacă statele membre îi pot impune persoanei suspectate sau acuzate obligația de a se înfățișa la proces, o asemenea problemă fiind doar o problemă de drept național.
- 43 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că articolul 8 alineatul (1) din Directiva 2016/343 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale care prevede obligația persoanelor suspectate și acuzate în cadrul unei proceduri penale de a fi prezente la propriul proces.

Cu privire la a patra întrebare

- 44 Din decizia de trimitere reiese că a patra întrebare este adresată în eventualitatea în care răspunsul la a treia întrebare ar fi în sensul că articolul 8 alineatul (1) din Directiva 2016/343 se opune unei reglementări naționale care prevede o obligație de înfățișare la procesul penal.
- 45 Prin urmare, având în vedere răspunsul dat la a treia întrebare, nu este necesar să se răspundă la a patra întrebare.

Cu privire la prima și la a doua întrebare

- 46 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 8 alineatele (1) și (2) din Directiva 2016/343 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru care permite desfășurarea unui proces în absența persoanei suspectate sau acuzate, în condițiile în care această persoană nu se află în respectivul stat membru și este în imposibilitatea de a intra pe teritoriul său, ca urmare a unei interdicții de intrare aplicate acesteia de autoritățile competente ale statului membru menționat.
- 47 Astfel cum s-a arătat la punctele 32 și 40 din prezenta hotărâre, articolul 8 din Directiva 2016/343 prevede și încadrează obligațiile ce revin statelor membre pentru a permite persoanelor suspectate și acuzate să fie prezente la propriul proces.
- 48 Potrivit articolului 8 alineatul (2) din această directivă, statele membre pot să prevadă că un proces care poate duce la o hotărâre privind vinovăția sau nevinovăția persoanei suspectate sau acuzate poate avea loc în absența persoanei în cauză, cu condiția ca această persoană să fi fost informată

în timp util cu privire la proces și la consecințele neprezentării la procesul său ori ca, informată fiind cu privire la proces, să fie reprezentată de un avocat mandatat, care a fost desemnat fie de ea însăși, fie de stat.

- 49 Desigur, niciuna dintre condițiile prevăzute de această dispoziție nu privește în mod expres posibilitatea persoanei menționate de a se deplasa fizic pe teritoriul statului membru în care are loc procesul său penal pentru a fi prezentă la acesta.
- 50 Cu toate acestea, astfel cum s-a arătat la punctele 35 și 36 din prezenta hotărâre, condițiile enunțate de dispoziția menționată urmăresc să limiteze exercitarea unei asemenea posibilități acordate statelor membre la situațiile în care trebuie să se considere că persoana în cauză a renunțat în mod voluntar și nechivoc să fie prezentă la proces.
- 51 În acest context, trebuie arătat că articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2016/343 acordă o importanță deosebită informării persoanei în cauză, întrucât condiționează în mod expres orice posibilitate de a organiza un proces în lipsă de informarea cu privire la proces a acestei persoane.
- 52 Astfel, considerentul (36) al Directivei 2016/343 precizează că informarea persoanei suspectate sau acuzate cu privire la proces ar trebui înțeleasă în sensul citării acesteia în persoană sau a informării oficiale a acesteia în alt mod asupra datei și locului în care urmează să se desfășoare procesul, astfel încât să fie în măsură să aibă cunoștință despre proces.
- 53 Trebuie arătat de asemenea că finalitatea directivei menționate constă, așa cum enunță considerentele (9) și (10) ale acesteia, în consolidarea dreptului la un proces echitabil în cadrul procedurilor penale, astfel încât să crească încrederea statelor membre în sistemul de justiție penală ale celorlalte state membre și, în consecință, să faciliteze recunoașterea reciprocă a deciziilor în materie penală [Hotărârea din 19 mai 2022, Spetsializirana prokuratura (Procesul unei persoane acuzate care se sustrage), C-569/20, EU:C:2022:401, punctul 36].
- 54 În această privință, trebuie amintit că dreptul de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale constituie un element esențial al dreptului la un proces echitabil consacrat la articolul 47 al doilea și al treilea paragraf și la articolul 48 din Carta drepturilor fundamentale, care, după cum se precizează în Explicațiile cu privire la Carta drepturilor fundamentale (JO 2007, C 303, p. 17), corespund articolului 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „CEDO”) [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 mai 2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punctul 42, și Hotărârea din 19 mai 2022, Spetsializirana prokuratura (Procesul unei persoane acuzate care se sustrage), C-569/20, EU:C:2022:401, punctul 51].
- 55 Prin urmare, Curtea trebuie să se asigure că interpretarea pe care o dă articolului 47 al doilea și al treilea paragraf și articolului 48 din Carta drepturilor fundamentale garantează un nivel de protecție care nu încalcă nivelul garantat la articolul 6 din CEDO, astfel cum a fost interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului [a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 noiembrie 2021, IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere), C-564/19, EU:C:2021:949, punctul 101].

- 56 Or, din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului reiese că înfățișarea unui inculpat are o importanță capitală în vederea asigurării unui proces penal echitabil și just și că obligația de a-i garanta acuzatului dreptul de a fi prezent în sala de judecată este unul dintre elementele esențiale ale articolului 6 din CEDO (Curtea EDO, 18 octombrie 2006, Hermi împotriva Italiei, CE:ECHR:2006:1018JUD001811402, § 58).
- 57 Potrivit acestei jurisprudențe, nici litera, nici spiritul articolului 6 din CEDO nu împiedică o persoană să renunțe de bunăvoie, în mod expres sau tacit, la garanțiile privind un proces echitabil. Totuși, renunțarea la dreptul de a lua parte la ședința de judecată trebuie să fie stabilită în mod neechivoc și să fie însoțită de un minim de garanții care să corespundă gravității sale (Curtea EDO, 1 martie 2006, Sejdivic împotriva Italiei, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86, precum și Curtea EDO, 13 martie 2018, Vilches Coronado și alții împotriva Spaniei, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, § 36).
- 58 Din aceste considerații reiese că condițiile prevăzute la articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2016/343, de care depinde exercitarea posibilității acordate statelor membre prin această dispoziție de a prevedea organizarea unui proces în absența persoanei în cauză, în special condiția de informare a respectivei persoane, urmăresc să limiteze exercitarea unei astfel de opțiuni la situațiile în care persoana menționată a dispus de o posibilitate reală de a fi prezentă la proces și a renunțat în mod voluntar și neechivoc la aceasta.
- 59 Or, un stat membru care s-ar limita să informeze persoana în cauză, care are interdicție de intrare pe teritoriul său, cu privire la proces, fără să instituie, în asemenea împrejurări, măsuri care să permită autorizarea intrării sale pe acest teritoriu în pofida interdicției amintite, ar priva respectiva persoană de orice posibilitate reală de a-și exercita în mod efectiv dreptul de a fi prezentă la proces și ar lipsi astfel condițiile prevăzute de această dispoziție de orice efect util.
- 60 Într-adevăr, o asemenea situație se distinge de cea în care persoana în cauză renunță în mod voluntar și neechivoc la dreptul său de a fi prezentă la proces.
- 61 Având în vedere ansamblul acestor elemente, este necesar să se considere că articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2016/343 se opune în mod implicit ca un stat membru să organizeze un proces în absența persoanei în cauză care are interdicție de intrare pe teritoriul său, fără să instituie măsuri care să permită autorizarea intrării sale pe acest teritoriu în pofida respectivei interdicții.
- 62 În măsura în care din decizia de trimitere reiese că, în speță, persoana în cauză este împiedicată să intre pe teritoriul statului membru în care se desfășoară procesul său ca urmare a unei interdicții de intrare aplicate acesteia de autoritățile competente ale respectivului stat membru, rămâne de verificat dacă Directiva 2008/115 se opune ca, într-o asemenea situație, statul membru în cauză să retragă sau să suspende interdicția de intrare impusă acestei persoane.
- 63 În această privință, trebuie amintit că directiva menționată, care stabilește standarde și proceduri comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, permite statelor membre, astfel cum se prevede la alineatul (3) al articolului 11, ca, în cazurile în care o decizie de returnare este însoțită de o interdicție de intrare, să retragă sau să suspende o asemenea interdicție.

- 64 Într-adevăr, al patrulea paragraf al acestui alineat precizează că o astfel de posibilitate este recunoscută statelor membre în cazuri individuale sau în anumite categorii de cazuri din alte motive.
- 65 După cum a arătat domnul avocat general la punctul 87 din concluzii, articolul 11 alineatul (3) al patrulea paragraf din Directiva 2008/115 conferă statelor membre o marjă largă de apreciere pentru a defini cazurile în care consideră că este necesar să suspende sau să retragă o interdicție de intrare care însoțește o decizie de returnare și le permite, așadar, să retragă sau să suspende o astfel de interdicție de intrare pentru a permite deplasarea pe teritoriul lor unei persoane suspectate sau acuzate pentru a fi prezentă la proces.
- 66 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la prima și la a doua întrebare că articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2016/343 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări a unui stat membru care permite desfășurarea unui proces în absența persoanei suspectate sau acuzate, în condițiile în care această persoană nu se află în respectivul stat membru și este în imposibilitatea de a intra pe teritoriul său, ca urmare a unei interdicții de intrare aplicate acesteia de autoritățile competente ale statului membru menționat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 67 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

- 1) Articolul 8 alineatul (1) din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la propriul proces în cadrul procedurilor penale**

trebuie interpretat în sensul că

nu se opune unei reglementări naționale care prevede obligația persoanelor suspectate și acuzate în cadrul unei proceduri penale de a fi prezente la propriul proces.

- 2) Articolul 8 alineatul (2) din Directiva 2016/343**

trebuie interpretat în sensul că

se opune unei reglementări a unui stat membru care permite desfășurarea unui proces în absența persoanei suspectate sau acuzate, în condițiile în care această persoană nu se află în respectivul stat membru și este în imposibilitatea de a intra pe teritoriul său, ca urmare a unei interdicții de intrare aplicate acesteia de autoritățile competente ale statului membru menționat.

Semnături